

**Заклад вищої освіти
«Міжнародний університет бізнесу і права»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії

Сергій Ненько

27 квітня 2023 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування

**в 2023 році для здобуття ступеню «магістр» за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»**

Освітня програма –

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Схвалено Вченою Радою
Закладу вищої освіти
«Міжнародний університет бізнесу і права»
Протокол № від 27 квітня 2023 р.

Херсон-Миколаїв-2023

Вступне випробування для здобуття освітнього ступеня магістра за освітньо-професійною програмою зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, освітня програма - Фінанси, банківська справа та страхування відбувається відповідно до «Правил прийому на навчання до ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права» в 2023 році» у формі індивідуального письмового фахового іспиту, який приймає екзаменаційна комісія з певної спеціальності (освітньої програми), склад якої затверджується наказом ректора Університету.

До фахового іспиту входять питання за темами:

- Банківська система;
- Страхування;
- Фінансовий аналіз;
- Фінанси суб'єктів підприємництва;
- Бюджетна система.

Перелік питань за темами наведений у програмі.

Критерії оцінювання знань

1. Результат фахового іспиту визначається за шкалою від 100 до 200 балів.

2. Вступні випробування відбуваються у вигляді тестів з відповідних дисциплін в кількості 50 тестів. Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в «чотири» бали.

3. Якщо вступник отримав менші ніж 100 балів, то вважається що він не склав іспит і до участі в конкурсі не допускається.

1 Питання за темою "Банківська система"

Тема 1. Формування банківської системи і ринку банківських послуг в Україні. Сутність та структура банківської системи. Етапи розвитку банківської системи України. Центральний банк и денежнокредитная политика. Поняття та види комерційних банків. Принципи діяльності та правові засади комерційного банку. Види банківських операцій.

Тема 2. Створення і організація діяльності банків. Порядок реєстрації комерційного банку. Ліцензування банківської діяльності. Документи, які подаються до територіального управління НБУ для його державної реєстрації. Відокремлені структурні підрозділи банку. Порядок реєстрації представництв іноземного банку. Форми і порядок реорганізації банківських установ. Організаційна структура банку. Стратегія комерційного банку та складові успіху його діяльності

Тема 3. Операції комерційних банків з формування ресурсної бази. Ресурси комерційного банку, їх склад та структура. Власний капітал банку, його структура, джерела формування. Функції основного, додаткового та субординованого банківського капіталу. Міжнародні стандарти власного капіталу комерційних банків (Базельська угода). Аналіз достатності капіталу банку. Методи управління банківським капіталом в Україні та в міжнародній практиці. Сутність та склад пасивних операцій банку. Залучені та запозичені кошти банку.

Економічний зміст депозитних операцій, їх класифікація та загальна характеристика. Особливості укладання депозитного договору та встановлення депозитної процентної ставки. Система страхування (гарантування) вкладів населення в банках. Довіреність на розпорядження вкладами. Порядок видачі вкладу після смерті вкладника. Порядок розпорядження рахунками неповнолітніх та інших клієнтів, визнаних недієздатними. Економічний зміст операцій з недепозитного запозичення коштів, їх загальна характеристика. Роль міжбанківського кредитування, функції та структура ринку міжбанківських кредитів. Особливості одержання централізованих кредитів від НБУ. Операції, пов'язані з отриманням (наданням) кредитів від інших банків. Випуск незабезпечених боргових зобов'язань банку як засіб запозичення ресурсів. Поняття субординованого боргу.

Тема 4. Основи організації банківського кредитування. Сутність, принципи та функції кредиту, його роль в економіці. Форми та види банківського кредиту. Організація кредитної діяльності банку. Особливості укладання кредитних договорів. Поняття кредитного портфеля банку та його якісна характеристика. Організація банківського кредитування. Поняття і складові кредитної політики банку. Методи надання та способи погашення кредиту. Етапи процесу банківського кредитування. Плата за кредит та фактори, що на неї впливають. Методи ціноутворення на банківські позики. 4 Кредитний ризик та методи управління ним. Методи розрахунку величини кредитного ризику. Система оцінки кредитоспроможності позичальника банку. Форми забезпечення повернення банківських кредитів, їх поняття та загальна характеристика. Застава як вид забезпечення. Порука та гарантія. Страхування. Особливості нарахування неустойки, пені та штрафів. Особливості формування резервів на покриття можливих втрат за кредитними операціями банку. Методи управління проблемними кредитами.

Тема 5. Операції банків з цінними паперами. Поняття інвестиційних операцій банків. Характеристика цінних паперів та видів банківської діяльності на фондовому ринку. Класифікація та види банківських операцій з цінними паперами. Операції з цінними паперами, що підлягають ліцензуванню. Емісійні операції банків. Поняття емісії цінних паперів та емісійної діяльності банків. Розміщення акцій та їх обіг. Операції банків з облігаціями власної емісії. Депозитні (ощадні) сертифікати банків як інструмент емісійних операцій. Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Економічна характеристика інвестиційних портфельів цінних паперів. Загальні принципи оцінки цінних паперів у портфелях банку. Посередницькі (комісійні, клієнтські) операції банків з цінними паперами, їх загальна характеристика. Депозитарні операції комерційних банків. Заставні операції банків з цінними паперами. Механізм проведення брокерських операцій. Операції у ролі інфраструктурних (професійних) учасників ринку цінних паперів. Ризики, пов'язані з діяльністю банків на ринку

цінних паперів та засоби захисту від них. Регулятивні вимоги до операцій банків з цінними паперами.

Тема 6. Валютні операції комерційних банків. Економічний зміст валютного курсу. Режими та методики курсоутворення. Конвертованість валюти і її види. Класифікатор іноземних валют НБУ. Пряма (європейська) та непряма (американська) система котирування валюти. Крос-курси валют та способи їх обчислення. Характеристика конверсійних (обмінних) валютних операцій. Характеристика депозитно-кредитних валютних операцій та ціноутворення за ними: зміст та призначення ставок LIBID і LIBOR, KIBID і KIBOR. Відкрита валютна позиція банку, порядок її обчислення та регулювання. Неторговельні операції комерційних банків в іноземній валюті. Операції з міжнародних торговельних розрахунків. Операції з торгівлі іноземною валютою Операції із залучення та розміщення валютних коштів.

Тема 7. Операції комерційних банків з організації розрахунків і обслуговування платіжного обороту. Загальні основи організації безготівкових розрахунків і структура безготівкового грошового обігу. Відкриття і ведення банківських рахунків. Форми та способи безготівкових розрахунків, сфера використання і порядок проведення розрахункових операцій. Особливості оформлення розрахункових документів та порядок їх приймання і виконання банками: розрахунки із застосуванням платіжних доручень та платіжних вимог-доручень; порядок здійснення розрахунків 5 чеками та акредитивами; примусове та договірне стягнення (списання) коштів. Кореспондентські відносини та міжбанківські розрахунки. Структурна побудова та принципи функціонування системи електронних платежів (СЕП). Схема документообороту в СЕП. Класифікація електронних розрахунковоплатіжних документів, що використовуються в СЕП. Розрахунки з використанням банківських платіжних карток. Характеристика касових операцій банків та забезпечення їх касової діяльності.

Тема 8. Нетрадиційні банківські операції та послуги. Види нетрадиційних банківських операцій та послуг: загальна характеристика. Економічні основи банківського лізингу та його форми. Лізингові операції та перспективи їх розвитку в Україні. Банківські гарантії та поручительства, як форми банківських послуг. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги банків. Трастові послуги. Учасники факторингових операцій та зміст договірних відносин між ними. Визначення плати за факторингове обслуговування. Характерні ознаки форфейтингу. Зміст і послідовність здійснення форфейтингової операції, визначення плати за неї.

Тема 9. Операції із забезпечення фінансової стійкості банку. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та способи її забезпечення. Економічні нормативи регулювання діяльності банків та нагляд за їх дотриманням. Ліквідність та платоспроможність банку. Оцінка ресурсної бази банку з позицій ліквідності та забезпеченості потреб банку в ліквідних засобах. Основні підходи щодо управління

банківськими ризиками. Поняття та мета процесу управління банківськими ризиками. Етапи процесу управління банківськими ризиками. Організаційна структура ризикменеджменту банку. Порядок формування і використання резервів для покриття можливих втрат банку від активних операцій. Резервний фонд комерційного банку. Резерв для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку. Порядок формування і використання резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості і від операцій з цінними паперами. Фінансові звіти банку та оцінка його діяльності. Прибутковість банку: поняття та оцінка. Засоби підвищення продуктивності діяльності банку.

Література

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] / Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Банківська система /навч. посіб./ (Л.І. Катан, Н.І. Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. - 444 с

3. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навч. посіб. / О. І. Береславська. - Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. - 368 с. - (Серія «На допомогу студенту», т. 38).

4. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: Навч. посібник. - Ужгород:Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. - 364 с.

5. Банківська система : підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. – 536 с. 2

Питання за темою "Страховання"

Тема 1. Страховання в ринковій економіці. Передумови виникнення страхування. Необхідність страхового захисту та його форми. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Страховання як економічна категорія і його ознаки. Завдання, принципи і функції страхування. Місце страхування в системі економічних відносин. Сфери застосування страхування.

Тема 2. Класифікація страхування. Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні. Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове страхування, страхування відповідальності, особисте страхування. Класифікація за родом небезпеки: страхування вогневих, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків. Класифікація за формами проведення. Порівняльна характеристика добровільного та обов'язкового страхування. Класифікація за статусом страхувальника: страхування юридичних осіб усіх форм власності та страхування

громадян. Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні та нетрадиційні види страхування. Поняття страхової послуги та особливості їх реалізації.

Тема 3. Загальна характеристика страхового ризику й система заходів щодо його зменшення. Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику та розмір шкоди. Управління ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Андеррайтинг. Класифікація ризиків у страхуванні. Страхове шахрайство.

Тема 4. Соціально-економічний зміст страхового ринку та його структура. Поняття страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Особливості організації страховика: організаційні форми, структура. Форми і канали реалізації страхових послуг. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Функціонування служби маркетингу страховика.

Тема 5. Державне регулювання страхової діяльності. Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності. Напрямки державного регулювання страхової діяльності. Система державного контролю. Орган нагляду за страховою діяльністю та його функції. Реєстрація та ліцензування страховиків.

Тема 6. Особливості укладання та ведення страхової угоди. Страховий поліс як форма договору страхування, його зміст і зв'язок з правилами страхування. Структура страхового полісу. Етапи проходження страхової угоди: заява про страхування; андеррайтинг; укладення договору страхування; видача полісів, врегулювання вимог страхувальників щодо відшкодування збитків. Врегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків. Дії страхувальника і страховика при настанні страхової події. Система страхового забезпечення. Франшиза. Особливості забезпечення правонаступництва за укладеними договорами страхування у разі реорганізації страховиків.

Тема 7. Основи фінансів страхової організації. Загальні принципи організації фінансової діяльності страховика. Склад та економічний зміст доходів і витрат страховика. Собівартість страхової послуги. Виплати страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії. Фінансові результати діяльності страховика. Прибуток страховика, його структура і правила розрахунку. Розподіл прибутку. Поняття, класифікація і порядок формування фондів страховика. Оподаткування страховиків.

Тема 8. Перестраховання і співстраховання. Поняття, необхідність, значення і функції перестраховання як метода забезпечення фінансової надійності. Методи і форми перестраховання. Види договорів перестраховання. Перестраховальна ємність ринку України. Співстраховання та механізм його застосування.

Тема 9. Особисте страхування. Економічний зміст і класифікація особистого страхування. Страхування життя та його основні види:

змішане страхування життя, довічне страхування, страхування до одруження, страхування пенсій (ренти). Обов'язкове і добровільне страхування від нещасних випадків: страхування від нещасних випадків на транспорті, страхування військовослужбовців; страхування працівників ризикових професій, індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування: суб'єкти та об'єкти страхування, умови обов'язкового і добровільного медичного страхування, страхування осіб, що виїжджають за кордон. Соціальне страхування.

Тема 10. Страхування майна фізичних і юридичних осіб. Загальні умови страхування майна: суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладення договорів, умови відшкодування збитків. Особливості страхування ризиків у сільському господарстві: страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, страхування тварин, 8 страхування будівель та іншого майна. Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів. Страхування технічних ризиків. Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 11. Страхування відповідальності. Економічна необхідність і особливості страхування відповідальності. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро України та його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страхування відповідальності власників інших видів транспорту. Страхування відповідальності власників об'єктів підвищеної небезпеки, перевізників, товаровиробників за якість продукції. Страхування професійної відповідальності. Інші види страхування відповідальності.

Тема 12. Особливості реалізації нетрадиційних видів страхових послуг. Перелік нетрадиційних видів страхових послуг. Кептивне страхування, страхування ризиків у кіновиробництві. Інтернет-технології у страхуванні. Інші види страхування.

Література

1. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р 1909-ІХ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.

2. Бондар Н. О., Фурсова В. А. Страхування. Навч. посіб. Конспект лекцій [Електронний ресурс] / Н. О. Бондар, В. А. Фурсова. – Хар-ків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковсько-го «Харків. авіац. ін-т», 2020. –97с..

3. Журавка О. С. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. – Суми :Сумський державний університет, 2020. – 350 с.

4. Плиса В.Й. Страхування : підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. / В.Й. Плиса. – Київ : Каравела, 2019. – 512 с.

5. Внукова Н.М. Страхування: теорія та практика: навчально-методичний посібник рекомендовано Мін. освіти. / Н.М. Внукова – Харків: Бурун Книга, 2018. – 376 с..

3 Питання за темою "Фінансовий аналіз"

Тема 1. Значення і теоретичні засади фінансового аналізу. Сутність і значення фінансового аналізу; його основні цілі, задачі, принципи здійснення. Предмет, об'єкт та суб'єкти фінансового аналізу. Класифікація видів фінансового аналізу. Внутрішній фінансовий аналіз: його сутність, завдання, особливості. Зовнішній фінансовий аналіз: його сутність, завдання, особливості. Кругообіг фінансових коштів підприємства; характеристика його основних етапів. Класифікація економічних показників, що використовуються в фінансовому аналізі. Багаторівнева класифікація методів і прийомів 9 фінансового аналізу. Порівняння - розповсюджений прийом аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства; вимоги, що висуваються до порівняльних величин. Основні способи приведення вихідних даних в порівняльний вид. Моделювання та аналіз факторних систем фінансових показників. Детермінований та стохастичний аналіз. Типи та основні прийоми детермінованого аналізу факторних систем. Методи розширення, продовження та скорочення функцій в детермінованому аналізі факторних систем. Класифікація факторів у фінансовому аналізі. Способи оцінки впливу факторів в детермінованому факторному аналізі. Експресаналіз фінансового стану підприємства.

Тема 2. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу. Необхідність, суть і значення фінансової інформації. Мета складання фінансової звітності; основні вимоги, що висуваються до її складання. Зміст, структура, призначення основних форм фінансової звітності. Склад і структура бухгалтерського балансу. Методи фінансово-аналітичної оцінки балансу підприємства. Аналіз валюти балансу. Склад, структура, призначення Звіту про фінансові результати. Склад, структура, призначення Звіту про рух грошових потоків. Склад, структура, призначення Звіту про власний капітал. Показники статистичної звітності та управлінського обліку, які використовуються в фінансовому аналізі. Нормативно-правове забезпечення фінансового аналізу. Роль та місце вибіркового обстеження та експертних оцінок у поглибленому фінансовому аналізі.

Тема 3. Аналіз необоротних активів підприємства. Економічна сутність і структура майна підприємства. Порівняльний аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства. Аналіз складу, структури і динаміки необоротних активів. Зміст, задачі та основні напрямки аналізу ефективності використання основних фондів. Факторний аналіз фондівіддачі. Аналіз резервів збільшення випуску продукції та фондівіддачі. Економічна сутність та значення нематеріальних активів підприємства, їх класифікація. Мета, задачі та особливості аналізу нематеріальних активів. Оцінка впливу

ефективності використання нематеріальних активів на фінансові результати діяльності підприємства.

Тема 4. Аналіз оборотних активів. Задачі, основні напрямки та інформаційне забезпечення аналізу оборотних коштів. Класифікація оборотних коштів. Аналіз забезпеченості підприємства оборотними коштами. Оцінка залежності ризику втрати ліквідності та зниження ефективності від величини оборотного капіталу. Аналіз джерел формування, структури та розміщення оборотного капіталу. Сутність, цілі, основні задачі та напрямки аналізу стану виробничих запасів. Основні завдання та методологія здійснення аналізу дебіторської заборгованості. Аналіз ефективності використання оборотних коштів.

Тема 5. Аналіз джерел формування капіталу підприємств. Аналіз динаміки, складу і структури джерел фінансових ресурсів. Економічна сутність статей власного і залученого капіталу. Основні аналітичні показники структури капіталу: методика їх розрахунку, економічна інтерпретація. Фактори, які впливають на співвідношення власних і залучених коштів. Економічна сутність терміну "ціна капіталу". Методи визначення ціни власного капіталу; їх переваги та недоліки. Методи оцінки вартості елементів залученого капіталу. Оцінка ефективності використання власного і залученого капіталу. Ефект фінансового важеля. Оцінка ефективності управління структурою капіталу на основі фінансового лівереджу. Оцінка впливу структури активів і пасивів на рентабельність капіталу. Аналіз ефективності кредитних відносин підприємства з комерційними банками. Аналіз стану, структури, оборотності кредиторської заборгованості.

Тема 6. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємств. Сутність ліквідності і платоспроможності, їх значення при оцінці фінансового стану підприємства. Зміст та послідовність аналізу ліквідності, основні етапи її оцінки. Класифікація активів за ознакою ліквідності та пасивів за ознакою терміновості погашення. Фактори, що впливають на пропорції груп поточних активів з різним ступенем ліквідності. Система показників ліквідності: методика їх розрахунку, економічна інтерпретація. Основні фактори, що впливають на підвищення ліквідності підприємства. Власний оборотний капітал - абсолютний показник ліквідності і платоспроможності; основні етапи його аналізу. Зміст та основні напрямки здійснення аналізу платоспроможності. Система критеріїв оцінки платоспроможності підприємства. Показники низької платоспроможності, можливості її відновлення (втрати). Умови визнання підприємства неплатоспроможним.

Тема 7. Аналіз фінансової стійкості підприємств. Сутність фінансової стійкості та стабільності підприємства. Основні фактори, що впливають на стійкість фінансового стану підприємства. Заходи зміцнення фінансової стійкості підприємства. Вплив структури активів і пасивів на фінансову стійкість підприємства. Оцінка впливу

ефективності використання необоротних і оборотних активів на стійкість фінансового стану підприємства. Кількісна оцінка фінансової стійкості підприємства. Відносні показники фінансової стійкості: методика їх розрахунку, економічна інтерпретація. Класифікація джерел коштів для аналізу фінансової стійкості підприємства. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості. Типи фінансової стійкості. Оцінка запасу фінансової стійкості підприємства. Тема

8. Аналіз грошових потоків. Економічна сутність, цілі та значення фінансового аналізу в процесі управління грошовими активами. Техніка та порядок здійснення попереднього аналізу грошових коштів. Класифікація вхідних та вихідних грошових потоків в операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності підприємства. Прямий та непрямий методи оцінки руху грошових коштів: способи здійснення, їх переваги та недоліки. Основні причини невідповідності величини грошових потоків сумі отриманого прибутку. Оцінка стратегії управління грошовими потоками : зміст та логічність її здійснення. Сутність та основні етапи перспективного аналізу грошових потоків. Аналіз забезпеченості підприємства грошовими коштами: моделі Баумоля і Міллера-Орра.

Тема 9. Аналіз доходів, витрат та рентабельності підприємств. Вертикальний та горизонтальний аналіз формування фінансових результатів підприємства; значення та задачі аналізу. Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства. Оцінка якості прибутку. Система "директ- костинг" як теоретична база аналізу витрат та оптимізації прибутку. Граничний аналіз та оптимізація витрат, обсягу реалізації і прибутку. Аналіз умов беззбитковості підприємства. Зміст, задачі та інформаційна база аналізу розподілу та використання прибутку. Аналіз формування чистого прибутку. Аналіз впливу використання прибутку на фінансове положення підприємства. Оцінка показників рентабельності підприємства. Факторний аналіз показників рентабельності. Аналіз резервів збільшення суми прибутку та рентабельності підприємства.

Тема 10. Аналіз ділової активності підприємств. Оцінка ринкової позиції підприємства: аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища. Схема комплексного аналізу ефективності господарської діяльності. Аналіз фондового позиціонування підприємства. Аналіз виробництва і реалізації продукції. Аналіз резервів використання можливостей зростання обсягів виробництва продукції. Аналіз собівартості продукції. Аналіз загальних факторів зміни собівартості за статтями. Аналіз собівартості одиниці продукції. Аналіз динаміки показників собівартості продукції. Аналіз резервів зниження собівартості. Основні фактори розвитку підприємства, кількісна оцінка їх впливу. Показники оборотності коштів підприємства. Оцінка динаміки економічного потенціалу господарюючого суб'єкту. Аналіз концепції росту підприємства. Коефіцієнт стійкості економічного зростання підприємства. Дебіторська й кредиторська заборгованості: їх аналіз, співвідношення та вплив на фінансовий стан підприємства.

Тема 11. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємств. Значення та необхідність комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Методи узагальнюючої оцінки фінансового стану підприємства. Методика комплексної оцінки ефективності господарської діяльності. Узагальнюючі критерії оцінки неплатоспроможності підприємств. Узагальнюючі критерії оцінки кредитоспроможності підприємств. Інтегральна оцінка інвестиційної привабливості підприємств. Методи рейтингової оцінки фінансового стану підприємства.

Література

1. Фінансовий аналіз: навч. посібник / За заг. Ред. Школьник І. О. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.] – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.

2. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон – Тернопіль:, ТНЕУ, – 2016 – 304 с.

3. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.

4. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз. Навчально-методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи / Ю. М. Тютюнник. - Полтава: ПДАУ, 2021. - 99 с.

5. Власюк Н. І. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н. І. Власюк. – Львів: Вид-во «Магнолія 2006», 2022. – 254 с

4 Питання за темою "Фінанси суб'єктів підприємництва"

Тема 1. Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Фінансова, операційна та інвестиційна діяльність підприємства. Організація фінансової діяльності підприємств. Організація фінансової діяльності підприємств на підприємствах малого бізнесу, середніх та великих підприємствах. Функціональна, дивізіональна та матрична організаційні структури. Класифікація форм фінансування підприємств. Критерії прийняття фінансових рішень. Теоретичні джерела фінансової діяльності підприємств. Класична теорія фінансування. Теорема іррелевантності. Основні положення теорії оптимізації портфеля інвестицій. Модель оцінки капітальних активів. Зміст неокласичної теорії фінансування. Концепція максимізації вартості капіталу власників.

Тема 2. Особливості фінансування підприємств різних форм організації бізнесу. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи. Особливості фінансової діяльності: приватних підприємств; товариств з обмеженою відповідальністю (ТзОВ); акціонерних товариств; командитних, повних товариств; підприємств з іноземними інвестиціями. Специфіка фінансової діяльності кооперативів. Фінансова діяльність державних та казенних підприємств. Фінансування спільної діяльності підприємств на основі договорів кооперації.

Тема 3. Формування власного капіталу підприємства. Власний капітал підприємства, його функції та складові. Зареєстрований капітал, його економічний зміст і порядок формування. Додатковий капітал підприємства і джерела його поповнення. Капітал у дооцінках. Резервний капітал підприємства, його види та джерела формування. Нерозподілений прибуток як елемент власного капіталу підприємства. Вартість залучення власного капіталу. Податкові аспекти формування власного капіталу підприємства. Корпоративні права, номінальна та ринкова вартість корпоративних прав.

Тема 4. Внутрішні джерела фінансування підприємства. Внутрішні джерела фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємств. Порівняльна характеристика внутрішніх і зовнішніх джерел формування

власного капіталу підприємства. Самофінансування та його роль у формуванні фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Форми самофінансування. Поняття тезаврації прибутку підприємства. Нерозподілений прибуток та його економічний зміст. Вплив оподаткування на розподіл і використання прибутку підприємства. Приховане самофінансування. Cash-flow (чистий грошовий потік) як індикатор фінансування підприємств за рахунок внутрішніх джерел. Методи розрахунку Cash-flow. Звіт про рух грошових коштів.

Тема 5. Дивідендна політика підприємства. Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики. Фактори дивідендної політики. Теорії в галузі дивідендної політики. Дивідендна політика і структура капіталу. Взаємозв'язок дивідендної політики і самофінансування підприємства. Порядок нарахування дивідендів. Джерела та форми виплати дивідендів. Методи нарахування дивідендів. Виплата дивідендів корпоративними правами. Подрібнення акцій та викуп акціонерним товариством акцій власної емісії як інструмент дивідендної політики. Ефективність дивідендної політики. Оподаткування дивідендів. Оподаткування розподіленого та нерозподіленого прибутку як фактор дивідендної політики. Тема 6. Фінансування підприємств за рахунок запозичених ресурсів. Позичковий капітал підприємства, його ознаки та складові. Фінансові кредити. Довгострокові та короткострокові банківські кредити. Кредити в іноземній валюті від резидентів і нерезидентів. Практична робота із залучення банківських кредитів. Умови та порядок одержання суб'єктами господарювання банківських кредитів. Кредитоспроможність підприємства. Кредитне забезпечення. Застава як спосіб кредитного забезпечення. Види застави. Гарантії та поручительства. Облігації підприємств. Види облігацій та їх параметри. Порядок емісії облігацій. Погашення облігацій підприємств. Варанти та їх роль у залученні підприємством позичкового капіталу. Комерційні кредити: значення та різновиди. Оцінка вартості капіталу, залученого на основі комерційного кредитування. Факторинг як специфічний кредитний субститут.

Тема 7. Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємства. Реорганізація як специфічний напрям фінансової діяльності

підприємств. Мета та завдання реорганізації підприємств. Види реорганізації підприємств: загальна характеристика. Загальні передумови реорганізації суб'єктів господарювання: нормативно-правові та фінансово-економічні. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємства: злиття, поглинання, приєднання. Фінансовий механізм укрупнення підприємств. Реорганізація, спрямована на розукрупнення підприємств: поділ, виділення. Фінансовий механізм розукрупнення підприємств. Перетворення як особлива форма реорганізації. Роль перетворення в оптимізації фінансування підприємства.

Тема 8. Фінансове інвестування підприємства. Сутність та види фінансових інвестицій підприємств. Цілі та об'єкти фінансового інвестування. Довгострокові фінансові інвестиції. Поточні фінансові вкладення. Оцінка 14 доцільності фінансових інвестицій. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою доходності. Моделі та методи оцінки вартості фінансових інструментів. Метод дисконтування. Метод внутрішньої норми прибутковості. Оцінка доцільності вкладень у корпоративні права. Зміст фундаментального аналізу акцій. Технічний аналіз акцій. Методи оцінки фінансових інвестицій при відображенні їх у фінансовій звітності. Справедлива вартість фінансових інвестицій.

Тема 9. Оцінювання вартості підприємства. Економічна сутність оцінки вартості підприємства. Необхідність, завдання та принципи оцінки вартості підприємства. вартість підприємства і середньозважена вартість капіталу. Методичні підходи до оцінки вартості підприємства. Методи, засновані на оцінці потенційних грошових потоків та доходів підприємства: метод дисконтування чистих грошових потоків; метод капіталізації доходу. Майновий (витратний) підхід. Практична робота з оцінки вартості підприємства. Порядок здійснення оцінки. Звіт про оцінку вартості підприємства.

Тема 10. Фінансовий контролінг. Сутність та основні завдання фінансового контролінгу. Зміст та функції фінансового контролінгу. Завдання фінансового контролера. Стратегічний та оперативний фінансовий контролінг. Основні інструменти стратегічного контролінгу. Стратегічний план. Бюджетування як функція фінансового контролінгу. Функції бюджетування. Процес бюджетування. Правила фінансування підприємств. Золоте правило фінансування. Золоте правило балансу. Правила ліквідності та вертикальної структури капіталу.

Література

1. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні) : підруч. / В. О. Онищенко та ін. ; [за ред. В. О. Онищенко] ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кодратюка. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 599 с.

2. Біла О. Г., Мединська Т. В., Юсипович О.І. Фінанси підприємств: навч. посібник. – К.: Алерта, 2016. – 186 с.

3. Зянько В.В. Фінанси підприємств. В 2-х частинах: навч. посіб. / Зянько В.В., Фурик В.Г., Вальдшмідт І.М. – Вінниця, ВНТУ, 2016. – 126

с.;144 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fk.vntu.edu.ua/images/documents/fp_1_2016.pdf

4. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2018. 292 с

5. Аранчій В.І., Чумак В.Д., Бражник Л.В. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., розшир. та доповн. Полтава: РВ ПДАА, 2018. 350 с. 15 5

Питання за темою "Бюджетна система"

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Бюджетна система». Предмет і задачі курсу «Бюджетна система». Місце дисципліни в підготовці бакалаврів-фінансистів. Історія виникнення, значення бюджетної системи як складової державних фінансів.

Тема 2. Сутність, призначення і роль бюджету держави. Сутність бюджету як економічної категорії. Форма, матеріальний зміст і організаційна структура державного бюджету. Ознаки бюджету. Функції бюджету. Економічне, політичне та суспільне значення бюджету. Вплив бюджету на соціально-економічні процеси. Економічні, політичні та соціальні фактори впливу на бюджет.

Тема 3. Бюджет як основний фінансовий план держави. Бюджетосновна ланка державних фінансів. Фінансова модель суспільства. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Бюджетна централізація ВВП. Поняття бюджетної політики. Основні завдання бюджетної політики України на сучасному етапі. Взаємозв'язок бюджетної політики та податкової і соціальної політики держави.

Тема 4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України. Бюджетний устрій. Правове регулювання бюджетної системи України. Бюджетна система України та її структура. Принципи побудови бюджетної системи України. Види бюджетів в Україні. Ланки бюджетної системи. Державний бюджет і його призначення. Місцеві бюджети. Бюджети місцевого самоврядування. Зведений бюджет і його призначення.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання. Механізм реалізації міжбюджетних відносин. Моделі і форми міжбюджетних відносин. Бюджетний унітаризм та бюджетний федералізм. Напрямки і рівні та види міжбюджетних відносин. Форми взаємовідносин між бюджетами. Субсидії, дотації, субвенції. Вилучення коштів як форма взаємовідносин між бюджетами. Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування. Засади розмежування видатків між бюджетами. Територіальний та відомчий підходи до розподілу видатків. Мета і принципи розподілу доходів між ланками бюджетної системи. Закріплені і регулюючі доходи, мета їх встановлення. Бюджетне регулювання: методи і напрями його здійснення.

Тема 6. Бюджетний процес. Сутність бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу відповідно до Бюджетного кодексу України. Учасники бюджетного процесу та їх повноваження. Бюджетне планування. Методи бюджетного планування. Складання проекту

бюджету на загальнодержавному та місцевому рівнях. Розгляд і ухвалення Закону про Державний бюджет та Рішення про місцевий бюджет. Дії учасників бюджетного процесу в разі несвоєчасного прийняття закону про Державний бюджет. Виконання 16 Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Підготовка і розгляд звітності про виконання Державного та місцевих бюджетів.

Тема 7. Система доходів бюджету. Призначення бюджетної класифікації. Класифікація доходів бюджету. Податкові надходження бюджету. Неподаткові надходження бюджету. Доходи бюджету від операцій з капіталом. Офіційні трансферти як вид доходів бюджету. Прямі і непрямі загальнодержавні податки і збори і їх роль в доходах бюджету. Місцеві податки і збори. Склад доходів місцевих бюджетів. Доходи бюджетів місцевого самоврядування, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Тема 8. Система видатків бюджету. Функціональна, відомча, економічна класифікація видатків бюджету. Розпорядники бюджетних коштів. Склад поточних і капітальних видатків бюджету. Класифікація видатків за суспільним призначенням. Видатки Державного бюджету України. Видатки місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Форми бюджетного фінансування. Кошториси бюджетних установ та їх види. Процедура складання і затвердження кошторису бюджетної установи.

Тема 9. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку. Форми фінансування видатків бюджету на економічну діяльність. Видатки на промисловість та енергетику. Фінансова підтримка вугледобувних і гірничодобувних галузей в Україні. Видатки на сільське господарство. Видатки на транспорт і дорожнє господарство. Джерела фінансування наукових досліджень. Фінансування наукових закладів. Фінансування наукової тематики.

Тема 10. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу. Соціально-економічні гарантії держави громадянам. Поняття соціального захисту. Види соціального захисту населення. Видатки на соціальний захист населення, що фінансуються з Державного бюджету. Видатки на соціальний захист населення, що фінансуються з місцевих бюджетів Адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям. Житлові субсидії. Склад соціальної сфери. Видатки бюджету на освіту. Видатки бюджету на охорону здоров'я. Видатки на фінансування культури і мистецтва. Видатки на фінансування фізичної культури і спорту.

Тема 11. Видатки бюджету на оборону та управління. Видатки бюджету на національну оборону. Кошториси підрозділів Збройних сил України. Видатки бюджету на державне управління. Видатки бюджету на міжнародну діяльність. Видатки бюджету на правоохоронну діяльність і забезпечення безпеки держави.

Тема 12. Бюджетний дефіцит. Державний борг. Державний кредит. Стан бюджету як фінансового плану. Бюджетний дефіцит і причини його виникнення. Класифікація дефіциту бюджету. Джерела покриття дефіциту

державного бюджету в Україні. Державний борг. Класифікація державного боргу. Методи управління державним боргом. Державний кредит. Державний кредит і державна позика: спільне і відмінне. Суб'єкти державного кредиту. Чинники державного кредиту. Види цінних паперів з державних позик.

Література

1. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Бюджетна система : навч. посібн. Наталія Проць. Луцьк : ВежаДрук, 2019. 268 с.

3. Бюджетна система: навчальний посібник / Піхоцька О. М., Фурдичко Л. Є., Синютка Н. Г. – Львів: ТНЕУ, 2019. – 328 с.

4. Ярошевич Н.Б. Бюджетна система: Практикум: Навчальний посібник / Н.Б.Ярошевич, І.Ю.Кондрат, А.І.Якимів- Львів.: «Новий Світ2000», 2019. -400 с.

5. Бюджетна система: підручник / за ред. д. е. н., проф. В. Г. Дем'янишина, д. е. н., проф. О. П. Кириленко та д. е. н., проф. З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с

Програму розглянуто та затверджено на випусковій кафедрі фінансів, обліку та оподаткування, Протокол №7 від 22.02.2023 р.